

Retrospektiva: Kira Muratova

oktober–november 2024

Dvorana Silvana Furlana

V Slovenski kinoteki 1. oktobra odpiramo retrospektivo, posvečeno Kiri Muratovi (1934–2018) – avtorici, ki velja za večno obstranko, *enfant terrible* sovjetskega in ukrajinskega filma ter obenem eno največjih imen svetovnega avtorskega filma. V filmski kanon se vpisuje z izrazito neizprosnim pogledom na človeka in njegovo nprav ter drznimi filmskimi podobami, ki jih določajo eksperiment, groteska in absurd. Retrospektiva, ki prinaša pregled njenega obsežnega opusa, je nastala v sodelovanju z Nacionalnim centrom Oleksandr Dovženko, festivalom Kino Otok-Isola Cinema in Kinodvorom ter bo potekala vse do konca novembra.

Muratova je svojo filmsko pot začela v ustvarjalnem tandemu s svojim takratnim možem Oleksandrom Muratovim – že njun prvi skupni celovečerni film, vizualno osupljivi **Naš pošteni kruh** (Naš čestnyj hleb, 1964), je bil zaradi svoje kritične note do sovjetske ideologije tako močno cenzuriran, da sta se zakonca po njem ustvarjalno in intimno razšla. Muratova tako za svoj celovečerni prvenec priznava **Bežna srečanja** (Korotkie vstreči, 1967), ki skupaj z otvoritvenim filmom retrospektive **Dolga poslavljanja** (Dolgje provody, 1971) predstavlja njeno prvo ustvarjalno obdobje »provincialnih melodram«, v katerih sooča družbeni položaj žensk in njihova intimna hrepenenja. Zaradi »buržujskih tendenc« sta bila filma umaknjena iz distribucije, občinstvo pa se je z **Dolgimi poslavljanji** spoznalo šele v času perestrojke in glasnosti. Muratova, ki je bila zaposlena v Odeškem filmskem studiu, po **Dolgih poslavljanjih** do konca sedemdesetih let v režijo ni dobila novih projektov. Podobno kot drugi režiserji, ki so bili v odnosu do oblasti kritični, je v delo najprej dobila projekte, ki so nastali po literarnih predlogah. Iz tega obdobja bo v okviru retrospektive predstavljen film **Med sivimi kamni** (Sredi seryh kamnej, 1983), pri katerem je oblast zahtevala toliko sprememb, da se je Muratova odpovedala avtorstvu in se pod film podpisala kot Ivan Sidorov. Zadnji dnevi Sovjetske zveze predstavljajo za Muratovo plodno obdobje: v času perestrojke in glasnosti so njeni filmi zaokrožili po svetu, njeno delo je pritegnilo pozornost tako filmskih kritikov kot teoretikov. Preboj do zahodnega občinstva ji je prinesel film **Astenični sindrom** (Asteničeskij sindrom, 1989), s katerim je na Berlinalu osvojila zlatega medveda. V njem Muratova skozi apokaliptične podobe slikovito zajame duh časa in napove razpad družbene realnosti Sovjetske zveze. Po **Asteničnem sindromu** je do svoje smrti leta 2018 ustvarila še 12 filmov, od tega tri kratke in osem celovečernih, ki so slogovno in tematsko raznoliki, v osnovi pa ostajajo kritični do družbene hipokrizije in zavezani neizprosnim ostrini filmske podobe. V okviru retrospektive predstavljamo še njeno prvo in edino mednarodno koprodukcijo **Občutljivi policaj** (Čustvitel'nyj milicioner, 1992), njen prvi samostojni kratki film **Pismo v Ameriko** (Pis'mo v Ameriku, 1999) ter filme **Drugorazredneži** (Vtorostepennye ljudi, 2001), **Uglaševalec** (Nastrojščik, 2004), **Melodija za lajno** (Melodija dlja šarmanki, 2009) in njen zadnji film **Večno vračanje** (Večnoe vozvraščenie, 2012), svojevrsten metafilmski poklon lastnemu ustvarjanju.

Retrospektivo filmov Kire Muratove v Dvorani Silvana Furlana spremlja razstava scenskih fotografij in fotografij iz zakulisja snemanj, ki jo je Kinoteka pripravila v sodelovanju z Nacionalnim centrom Oleksandr Dovženko, kjer hranijo razstavljeno gradivo.